

Датум: 20.9.2018.
 Бр. _____

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Презиме, име једног
 родитеља и име: **Жикић, Живорад, Милена**
 Датум и место рођења: **18.01.1985.**

Основне студије

Универзитет: **Универзитет у Нишу**
 Факултет: **Филозофски факултет**
 Студијски програм: **Историја**
 Звање: **Професор историје**
 Година уписа: **2004.**
 Година завршетка: **2010.**
 Просечна оцена: **9,39**

Магистер студије, магистарске студије

Универзитет: _____
 Факултет: _____
 Студијски програм: _____
 Звање: _____
 Година уписа: _____
 Година завршетка: _____
 Просечна оцена: _____
 Научна област: _____
 Наслов завршног рада: _____

Докторске студије

Универзитет: **Универзитет у Нишу**
 Факултет: **Филозофски факултет**
 Студијски програм: **Историја**
 Година уписа: **2012.**
 Остварен број ЕСПБ бодова: **135**
 Просечна оцена: **8,53**

НАСЛОВ ТЕМЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Наслов теме докторске
 дисертације: **Улога жена у ратовима српске војске од 1912. до 1918. године**
 Име и презиме ментора,
 звање: **Божица Младеновић, редовни професор**
 Број и датум добијања
 сагласности за тему
 докторске дисертације: **НСВ број 8/18-01-001/16-27, 11.02.2016.**

ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Број страна: **Докторска дисертација Милене Жикић „Улога жена у ратовима српске војске од 1912. до 1918. године“ има 177 страница и 1045 фуснота.**

Број поглавља: **Докторска дисертација састоји се од ПРЕДГОВОРА, УВОДА, пет поглавља.**

Рад обухвата следећа поглавља:
ПРЕДГОВОР (7-15)
УВОД (стр. 16–197);
 1. **ЖЕНА У УЛОЗИ БОРЦА** (стр. 20–40) обухвата следећа потпоглавља: *Традиционално гледање на улогу жене у војсци, Отргнуте од заборава, Милунка Савић, Софија Јовановић и Флора Сендс.*
 2. **ЖЕНА НА ЧЕЛУ ТРАНСПОРТНИХ ЈЕДИНИЦА** (стр. 41–56) обухвата потпоглавља: *Жена на специјалном задатку, Транспортне јединице у Добруџи и Транспортне јединице у Солуну;*
 3. **ЖЕНА У МЕДИЦИНСКИМ МИСИЈАМА** (стр. 57–99) обухвата: *Лице жене у рату, Медицинске мисије, Жене Србије, Жене Британије, Жене Француске, Жене Америке, Жене Аустралије и Жене Русије.*
 4. **ЖЕНА У ДРУШТВЕНО-ХУМАНИТАРНИМ МИСИЈАМА** (стр. 100–130) обухвата: *Хуманост као предуслов за опстанак, Београдско женско друштво, Друштво "Књегиња Љубица", Коло српских сестара, Комитет српских госпођа у Ници, Паризу, Риму и Хагу, Српско-американски Орфелинат, српски болнички фонд (Serbian Hospital Fund), Комитет шкотских жена, Санаторијум у Саланшу, Школовање Српкиња у Енглеској и Српски потпорни фонд (Serbian Relief Fund).*
 5. **ЖЕНА И ПРОПАГАНДА** (стр.131-149) обухвата: *"Женски поглед" на људе и догађаје, Елизабет Христић, Ана Христић, Емелин и Кристобел Панкхерст, Јелена Лозанић, Србија у очима странаца – са Србима и за Србе, Флора Сендс, Даринка Грујић-Радовић, Розалија Мортон, брачни пар Аскју, Рут Фарнам и Беатрис Стивенсон.*
ЗАКЉУЧАК (стр. 150–153);
СПИСАК КОРИШЋЕНИХ ИЗВОРА И ЛИТЕРАТУРЕ (стр. 154–164);
ПРИЛОЗИ (стр. 165-177)

Број слика (шема, графика)

Број табела

Број прилога

21. фотографија (стр. 166-177). На фотографијама су личности, споменици, предмети који се односе на тему докторске дисертације.

ПРИКАЗ НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КАНДИДАТА који садрже резултате истраживања у оквиру докторске дисертације

Р. бр.	Аутор-и, наслов, часопис, година, број волумена, странице	Категорија
1	<p>Милена Жикић, Надежда Петровић на страницама српске штампе, у: <i>Војно дело</i>, бр. 5/2017, стр. 523-533</p> <p>У раду је дат преглед писања српске штампе о уметничком раду сликарке Надежде Петровић и њеном доприносу у три рата, од 1912. до 1915. године. Такође су представљена сећања на Надеждин хуманитарни рад, објављена касније у листу „Време“. Приказан је и њен допринос настанку друштва „Коло српских сестара“. Посебна пажња посвећена је ратним скицама, сликама и портретима, насталим у време Балканских ратова, од којих је формирана Ратна збирка слика, трајно остављена у наслеђе српској историји и народу.</p> <p>Поједини резултати овог рада употребљени су у поглављу „Жена у медицинским мисијама“ докторске дисертације.</p>	M51
2	<p>Милена Жикић, Жена на раскршћу епоха - положај и улога у 19. и почетком 20. века, у: <i>Митолошки зборник</i>, бр.37 (Научни скуп "Два века од смрти српског војводе Ђорђа Петровића Карађорђа" / приредио Живојин Андрејић, Рача : Центар за митолошке студије Србије, 2017, стр. 347-367.</p> <p>У чланку је анализирано неколико питања из домена улоге и положаја жене у српском друштву у периоду дужем од једног века. Разматрана је улога жене у годинама немира, побуна, ратова и ослобођења. Сагледане су околности у којима се нашла женау свим изазовима ратних година у току 19. века. Указано је на промену коју доноси 20. век, као</p>	M53

20. века у Србији.

Поједини резултати овог рада употребљени су у уводном делу докторске дисертације.

3

НАПОМЕНА: уколико је кандидат објавио више од 3 рада, додати нове редове у овај део документа

ИСПУЊЕНОСТ УСЛОВА ЗА ОДБРАНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кандидат испуњава услове за оцену и одбрану докторске дисертације који су предвиђени Законом о високом образовању, Статутом Универзитета и Статутом Факултета.

ДА НЕ

Кандидаткиња **испуњава услове** за оцену и одбрану докторске дисертације који су предвиђени Законом о високом образовању, Статутом Универзитета у Нишу и Статутом Филозофског факултета Универзитета у Нишу.

ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кратак опис појединих делова дисертације (*до 500 речи*)

Предмет истраживања докторске дисертације Милене Жикић је улога жена у ратним операцијама које је српска војска водила од 1912. до 1918. године. У три рата, Првом и Другом балканском и Великом рату, жене су почеле да се баве и пословима који су до тада искључиво били "резервисани" за мушкарце. У ратном времену жене су биле у прилици да кроз посебан допринос у оружаним сукобима (улога лекарке, болничарке, неговатељице, медицинске сестре, возача санитетских аутомобила, хуманитарне раднице) дају удела у коначној победи српске војске над противником. Неколико жена-добровољаца борило се у редовима српске војске. Дисертација кандидаткиње Милене Жикић састоји се из више целина и њу чине: увод, пет поглавља, закључак, списак коришћених извора, списак коришћене литературе и прилози. Структура дисертације је урађена по тематском принципу и одговара методолошким правилима у области историјске науке.

У **Предговору** кандидаткиња је истакла важност теме, образложила научну заснованост теме, представила структуру докторске дисертације, оценила вредност постојеће литературе и представила изворе из којих је користила податке на основу којих је доносила закључке и реконструисала појаве, догађаје и процесе. У **Уводу** се осврнула на улогу и положај жене у српском друштву у 19. веку и указала на кључне моменте који су одредили друштвену улогу жене све до почетних година 20. века.

Прва целина под насловом „**Жена у улози борца**“, послужила је кандидаткињи да представи жене-добровољце, које су се учествовале у ратним операцијама српске војске. Приказан је ратни пут три жене: Милунке Савић, Софије Јовановић и Флоре Сендс.

У другом поглављу „**Жена на челу транспортних јединица**“ , кандидаткиња је приказала развој српског војног санитета и објаснила различите начине транспорта рањеника у току два балканска и на почетку Великог рата. Указала је на недостатке батаљонских двоколица које су коришћене пре енглеских фордова и служиле за превоз рањеника и болесних војника, као и на ефикасност која је постигнута употребом фордова. Милене Жикић је са посебном пажњом приказала жене које су управљале санитетским аутомобилима на фронтима у Солуну и Добруци. На Солунском фронту су транспортним јединицама управљале Кетрин Харли, Мери Бедфорд, Кетлин Дилон и Олив Кинг. Чланице транспортних јединица су пружиле велику помоћ у превозу српских рањеника у јесен 1916. године када су вођене битке на Горничеву, Кајмакчалану и Црној реци. Рањеници су превозени аутомобилима до првих прихватних (завојшних) пунктова, па потом до најближих болница. Управо због брзине превоза многи рањеници су преживели. На фронту у Добруци борили су се борци Првог српског добровољачког корпуса, односно бивши војници аустроугарске војске који су се предали руским трупама. Они су били прикључени 47. специјалном руском корпусу. Помоћ у превозу рањеника пружиле су Осма болница шкотских жена и Аутомобилско одељење са 16 аутомобила. Предводник транспортне јединице била је Евелин Хаверфилд, а санитетске аутомобиле су возиле Рут Плимсон, Гледис Ценсен и Цералдин Хеџес. У поглављу је кандидаткиња детаљно приказала активности које су чланице транспортних јединица обављале, жртвујући често и свој живот. Милене Жикић је, илуструјући на више примера, показала огромне заслуге жене које су превозиле рањенике и пружале им прву помоћ. Својом пожртвованошћу дале су велики допринос, да се смањи број војника који су губили живот, услед немогућности да им се на време укаже одговарајућа лекарска помоћ. У поглављу су, у оној мери у којој је кандидаткиња располагала историјским изворима, представљене

У трећем поглављу „Жена у медицинским мисијама“, кандидаткиња је обрадила медицинске мисије које су пружале помоћ српској војсци. Српкиње су биле ангажоване као лекари у војним болницама у позадини, а њихове колеге у болницама у близини ратишта. Многе жене и девојке су постале болничко особље и помагале у неговању рањеника. Будући да није имала довољно медицинског особља, Краљевини Србији су од Балканских ратова, медицинску помоћ послале многе државе посредством Црвеног крста (Шведска, Норвешка, Британија, Русија, Румунија, Француска, Швајцарска). Кандидаткиња је детаљно приказала рад медицинских мисија које су долазиле из Велике Британије, Француске, Сједињених Америчких Држава, Аустралије, Русије... Чланице ових мисија, лекарке и болничарке, лечиле су српске рањенике и болесне војнике у Србији, али и на Крфу, Солунском фронту, у Бизерти, на Корзици, у Француској... Детаљно је представљен рад лекарки, болничарки, неговатељица, које су даноноћним непрекидним радом успевале да спасу животе многих људи. Оне о којима је пронашла довољно података Милена Жикић је представила поименично и написала њихове биографије. Може се приметити да су жене у медицинским мисијама припадале различитим друштвеним слојевима, али да их је све повезивала идеја да помажу рањеним и болесним војницима. У детаљном набрајању послова које су обављале кандидаткиња је показала да су и лекарке из високог друштва радиле тешке и прљаве физичке послове и да заправо није постојала строга подела послова. У мисијама су биле Српкиње и стране држављанке, које су за огромну помоћ исказану у најтежем времену стекле одликовања од Краљевине Србије. На страницама ове докторске дисертације забележена су њихова имена.

У четвртном поглављу под насловом „Жена у друштвено-хуманитарним организацијама“, анализирана је делатност жена из Краљевине Србије у женским друштвима ("Београдско женско друштво", "Коло српских сестара", "Друштво "Кнегиња Љубица") како у Србији, тако и у избеглиштву. Чланице ових друштава су обављањем разних послова замењивале мушку радну снагу и тако доприносиле у ратним напорима. И у иностранству су, преко Комитета српских госпођа у Ници, Паризу, Риму и Хагу, обављале хуманитарну делатност. Поред Српкиња и у овом поглављу докторске дисертације читамо о женама из иностранства које су својим радом покушавале да ублаже драматичну ситуацију у Србији 1914. и 1915. године слањем помоћи у храни, новцу, али и организовањем болница у којима су лечени војници и цивили. Оне су такође допринеле да ратна сирочад, студенти и ратни инвалиди пронађу уточиште на територијама савезничких и неутралних држава. Њихов хуманитарни рад обављао се у организацијама које су осниване од почетка Великог рата: Српском болничком фонду, Комитету шкотских жена, Српском потпорном фонду и Српско-американском Орфелинату. Српски болнички фонд основан је са циљем помоћи српским ђацима и студентима у Швајцарској, али и српским породицама које су остале без средстава за живот. Српски потпорни фонд, основан у Лондону, слао је санитарску помоћ и упућивао медицинске мисије у Србију, али и збрињавао српске избеглице у Француској. Такође је представљена делатност Комитета шкотских жена и рад српско-американског Орфелината под управом Даринке Грујић-Радовић, у Солуну, Атини, Ници и Ментону. Кандидаткиња је врло детаљно писала о женама које су предводиле или биле чланице ових организација, набројала њихове активности и акције које су изводиле да би прикупиле новац и помогле српској војсци и становништву које се нашло у избеглиштву.

Последње пето поглавље "Жена на пољу пропаганде", бави се анализом пропагандног рада Српкиња и странкиња. Кандидаткиња се фокусира на приказивање писане и живе речи којом се информисала светска јавност о страдањима српске војске и цивила у ратовима. Посебно је анализирала рад Елизабет Христић, Ане Христић, Емелин и Кристабел Панкхерст, Јелене Лозанић, Флоре Сендс, Даринке Грујић-Радовић, брачног пара Аскју, Рут Фарнам и Беатрис Стивенсон. Оне су биле дописнице разних новина у иностранству и тако помагале да јавно мњење савезничких и неутралних држава добије податке о ратним страховима које преживљава српска војска као и српски народ у целини. Држале су говоре на пригодним свечаностима, јавна предавања у Сједињеним Америчким Државама, Великој Британији и другим државама. Крајњи резултат пропагандног рада било је прикупљање прилога за српску војску и избеглице из Краљевине Србије.

У „Закључку“ (296–301), кандидаткиња је сумирала резултате истраживања. На крају дисертације налази се попис коришћене објављене и необјављене архивске грађе и домаће и стране литературе. На самом крају, у Прилозима, налази се укупно 21. фотографија којима кандидаткиња илуструје текст дисертације.

ВРЕДНОВАЊЕ РЕЗУЛТАТА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Ниво остваривања постављених циљева из пријаве докторске дисертације (до 200 речи)

На основу поређења са циљевима истраживања које је кандидаткиња поставила у пријави докторске дисертације може се констатовати да је већина постављених циљева остварена. Примарни циљ је Милена Жикић

кандидаткиња сумирала у пет најважнијих – жене борци, жене у транспортним јединицама, у медицинским мисијама, у друштвено-хуманитарним организацијама и у пропагандном раду. Као други, ништа мање важан циљ, кандидаткиња је навела да ће тему обрадити по правилима методологије историјске науке. У процесу истраживања закључила је да је постојећа литература у великој мери настала трудом људи који нису школовани историчари. Стога је као крајњи исход своје докторске дисертације предвидела студију, у којој ће бити укључена постојећа знања и нови резултати који су настали у раду са историјским изворима у складу са правилима методологије историјске науке.

Определивши се за коришћење класичног историографског метода који у овом случају подразумева критичку анализу и сагледавање војних извештаја, пропагандних докумената, новинских текстова, мемоарских списа и релевантне литературе кандидаткиња је остварила позитивне резултате научног истраживања и промишљања. На тај начин је повећала количину знања и отворила пут за даља проучавања из историје српског народа за време Великог рата.

Вредновање значаја и научног доприноса резултата дисертације (до 200 речи)

Користећи бројне историјске изворе различите провенијенције и историографску литературу, Милена Жикић је реконструисала важне појаве и процесе који су се тicali теме њене докторске дисертације. Приликом писања докторске дисертације, кандидаткиња је користила необјављене и објављене историјске изворе, наративне изворе, штампу као историјски извор, постојећу литературу и документарну грађу, што јој је омогућило да у новом светлу прикаже поједине догађаје и личности. Обзиром да је ова тема врло фрагментарно рађена, кандидаткиња је имала задатак да обави пионирски посао и постави темеље за проучавање многих подтема из оквира своје теме. Стога је врло савесно обавила хеуристичку фазу свог научно-истраживачког рада и прегледала више архивских фондова и збирки, али и објављене историјске изворе. Велику пажњу посветила је анализи штампе, у недостатку друге врсте историјских извора. Из тог мукотрпног посла дошла је података које често није могла да упореди са изворима првог реда. Неискуство у бављењу истраживачким послом се понегде манифестовало у недовољној критичности према историјским изворима, поготову историјским изворима другог реда. Али, без обзира што је то на неки начин умањило постигнуте научне резултате, мора се имати у виду да је кандидаткиња отворила неке нове теме, дала до сада непознате податке о улози жена у ратовима српске војске од 1912. до 1918. године и на тај начин унапредила досадашња сазнања, што омогућује да се много дубље и свестраније сагледају све улоге, односно врсте помоћи које су жене, као слабији пол, пружиле мушкарцима у униформама.

Извршивши анализу улоге жена у два балканска и Великом рату, кандидаткиња је пружила научни допринос овој проблематици. Посебан значај ове дисертације проистиче из чињенице да питање улоге жена у ратовима српске војске у другој деценији 20. века, спада у ред мање познатих тема у домаћој историографији. Милена Жикић је повећала постојећа знања о наведеној проблематици и изнела нове погледе, утемељене на историјским изворима.

Закључци до којих је кандидаткиња дошла су углавном утемељени на историјској грађи и литератури. Својом докторском дисертацијом кандидаткиња је успела да обухвати све важне аспекте истраживања, као и да објасни најважније догађаје, њихове узроке и последице.

Оцена самосталности научног рада кандидата (до 100 речи)

Истраживање је у целости реализовано на самосталан и оригиналан начин, обухвата научно поље недовољно истражено у српској историографији, те као такво представља допринос савременој науци.

ЗАКЉУЧАК (до 100 речи)

На основу укупне позитивне оцене текста докторске дисертације "Улога жена у ратовима српске војске од 1912. до 1918. године", комисија предлаже Наставно-научном Већу Филозофског факултета Универзитета у Нишу, као и Научно-стручном већу за друштвене и хуманистичке науке Универзитета у Нишу, да извештај о оцени урађене докторске дисертације прихвати, а кандидаткињи Милени Жикић одобри јавну одбрану.

КОМИСИЈА

Број одлуке ННВ о именовану Комисије	8/18-01-006/18-048	
Датум именовања Комисије	10.07. 2018.године	
Р. бр.	Име и презиме, звање	Потпис
	Ана Столић, виши научни сарадник	председник

	Божица Младеновић, редовни професор	ментор, члан	<i>Божица Младеновић</i>
2.	Историја (Научна област)	Филозофски факултет Универзитета у Нишу (Установа у којој је запослен)	
	Јасмина Милановић, виши научни сарадник	Члан	<i>Јасмина</i>
3.	Историја (Научна област)	Институт за савремену историју, Београд (Установа у којој је запослен)	

Датум и место:

18.09.2018. Београд